

EESTI JA UKRAINA SÕJAS JA RAHUS

Sissejuhatus

Aastal 2024 on Euroopas käimas sõda. Eesti iseseisvuspäeva, 24. veebruari 2022 varahommikul muutusid Venemaa kaheksa aastat kestnud rünnakud Ukraina vastu täiemahuliseks ja julmeks vallutussõjaks. Suur hulk maailma riike kehtestas Venemaale sanktsioonid (karistused) ning alustas Ukraina toetamist raha ja relvadega. Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni (ÜRO) peaassamblee võttis 2. märtsil 2022 vastu resolutsiooni (otsuse), milles nõutakse, et Venemaa lõpetaks sõja ja viiks oma väed viivitamata koju. Resolutsiooni toetas ÜRO 193 liikmest 141 (ehk umbes kolmveerand), erapooletuks jäi 35, vastu oli vaid viis liikmesriiki: Valgevene, Eritrea, Põhja-Korea, Süüria ja Venemaa ise. Ülejäänud 12 riiki puudus hääletuselt.

Eesti on selgelt ja avalikult valinud oma seisukoha selles sõjas. Eesti toetab täielikult Ukrainat, mis on langenud Venemaa Föderatsiooni õigustamatu **agressiooni** (rünnaku) ohvriks. Sõja ajal on **neutraliteet** (erapooletuks jäämine) Eesti jaoks võimatu. Selle sõja õigustamisel ei ole Eestis kohta. Valdav osa Eesti elanikke väärtustab riikide **suveräänsust** (õigust otsustada ise oma saatuse üle) ja õigust elada rahu. Esimest korda taasiseseisvunud Eesti ajaloos näeme ja tajume ohtu rahule, vabadusele ja rahvusest sõltumatule sõbralikule läbisaamisele. Võib öelda, et Eesti piir on praegu Ukrainas, kus käib võitlus ka meie vabaduse eest. See sõda ei toimu üksnes Ukrainas kohapeal, vaid ka informumis, millel riigipiire pole. Iga Eesti kodanik peab olema võimeline selgitama riigi seisukohti oma välismaa sõpradele. Seepärast on väga oluline tunda ajalugu ja rahvusvahelise õiguse põhimõtteid.

Eesti 20. sajandi alguses

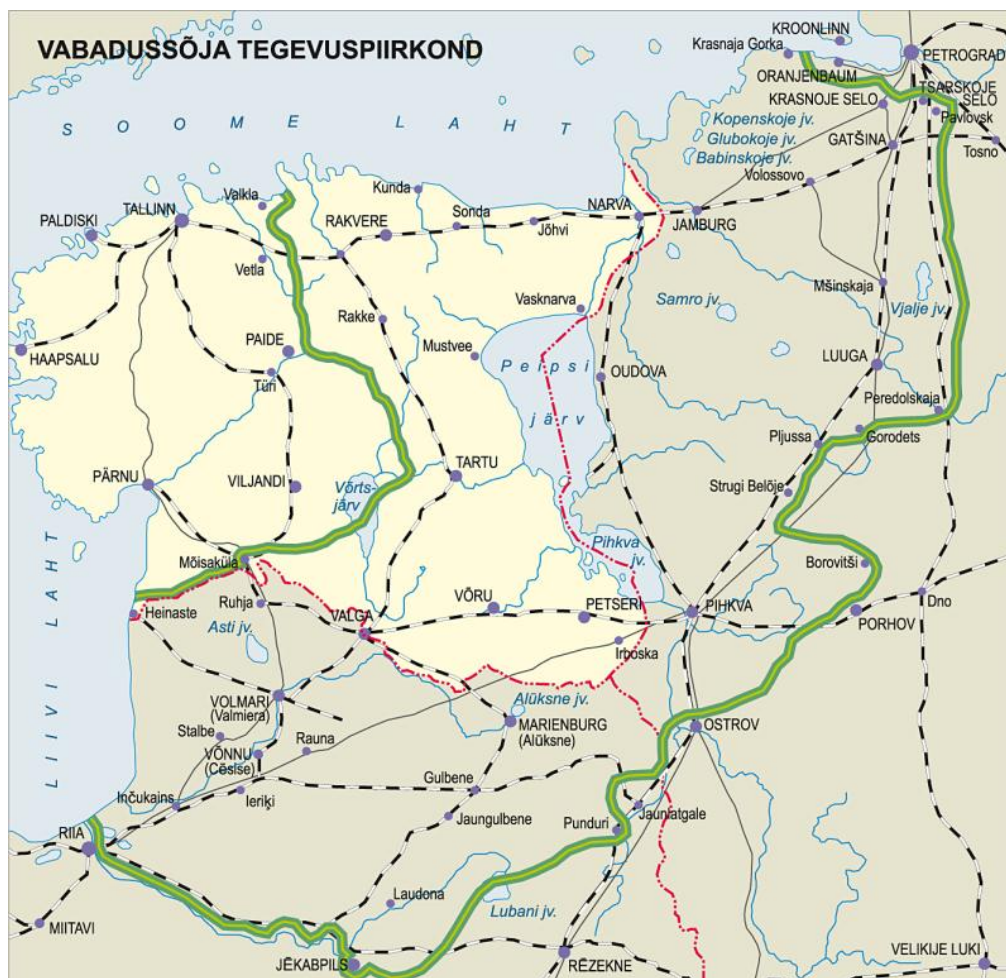
20. sajandi alguseks oli Eesti kuulunud ligi 200 aastat Vene keisri- ehk tsaaririigi koosseisu. Veebruaris 1917 algas Venemaa tollases pealinnas Peterburis revolutsioon, tsaar kukutati ja võimule tuli ajutine valitsus¹. Sama aasta oktoobris kukutasid **bolševikud**² (keda hiljem nimetati punasteks) omakorda ajutise valitsuse. Riiki hakkasid juhtima tööliste, soldatite ja talupoegade nõukogud eesotsas **Vladimir Leniniga**. Nimetatud nõukogudest (vene k *sovets*) tulenevadki mõisted *nõukogude võim*, *nõukogude vabariik* ja Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liit.

Vene revolutsiooni taustal oli aastast 1914 kestnud I maailmasõda. Venemaa vastu võidelnud Saksa väed jõudsid veebruaris 1918 Eesti piirile. Kasutades ära seda lühikest aega, mil venelased olid põgenenud ja sakslased ei olnud veel saabunud, kuulutati 24. veebruaril 1918 välja Eesti Vabariik. Sama aasta sügisel algas iseseisvuse kaitseks Eesti ja Nõukogude Venemaa vahel sõda, mis lõppes Tartu rahulepingu allakirjutamisega 2. veebruaril 1920. Eesti eraldus Venemaast.

¹ ajutine valitsus – üleminekuajal (sõja või revolutsiooni tõttu) riiki valitsev organ, millel ei ole (veel) rahva mandaati

² bolševikud ehk enamlased – äärmusvasakpoolsed, keda hiljem hakati nimetama kommunistideks

Eesti vastu võitles neil aastatel ka siinmail elanud baltisakslaste vägi Landeswehr, kelle üle saavutati võit 23. juunil 1919 praeguse Läti aladel toimunud Võnnu lahingus. Sellepärast tähistatakse Eestis 23. juunil võidupüha (mitte ainult jaanilaupäeva). Eestlaste võitlusi aastatel 1918–1920 Nõukogude Venemaa ja baltisakslaste vastu nimetatakse kokku vabadussõjaks.

Ukraina 20. sajandi alguses

Ukraina ajalugu on veelgi keerulisem. Ukraina on pindalalt Euroopa suurim riik (kui jätta kõrvale Venemaa, mis asub osaliselt Euroopas ja osaliselt Aasias). Tema praegune territoorium on minevikus olnud jagatud Venemaa, Poola, Austria-Ungari, Rumeenia ja Türgi vahel. Suurem osa sellest kuulus 1917. aasta veebruarirevolutsiooni alguses Vene keisririigi koosseisu – nagu Eestigi. Nii eestlased kui ka ukrainlased asusid püüdlema iseseisvuse poole. Märtsis 1917 tuli Kiievis kokku Ukraina rahvaesindajate kogu ehk keskraada, kus olid esindatud peaaegu kõik ukrainlasi ühendavad erakonnad ja sotsiaalsed rühmad. (Raada on ka tänapäeval Ukraina parlamendi nimetus.) Jaanuaris 1918 kuulutati Kesk- ja Ida-Ukrainas välja iseseisev Ukraina Rahvavabariik. Aasta hiljem, jaanuaris 1919, ühines sellega Austria-Ungarile kuulunud aladel välja kuulutatud Lääne-Ukraina Rahvavabariik. See tähendas ühtse Ukraina rahvusriigi teket. Ukrainlased ei olnud siiski nii kindlad ja üksmeelsed kui eestlased. Nad ei suutnud oma riiki ei sõjaliselt ega poliitiliselt kehtestada ega kaitsta, vaid pidid alistuma tugevamatele naaberriikidele – Nõukogude Venemaale ja Poolale.

1920. aastal sai Ukrainast ja Valgevenest Nõukogude-Poola sõja (1919–1921) tanner. Esialgu läks Poola sõjaväel hästi: tihedas koostöös Ukraina Rahvavabariigi armeegea vallutati 1920. aasta kevadel Kiiev. Mai lõpus alustas aga Nõukogude sõjavägi ehk Punaarmee edukat pealetungi, vallutas Kiievi ja jõudis peagi Varssavi alla, kus sai 1920. aasta augustis aga poolakatelt hävitavalt lüüa. 1921. aasta märtsis sõlmitud Riia rahulepingu järgi jagati Ukraina territoorium kaheks: Lääne-Ukraina anti Poolale ja Ida-Ukraina koos Kiieviga Nõukogude Venemaale.

Ida-Ukrainast sai Ukraina Nõukogude Sotsialistlik Vabariik (NSV), mis moodustas detsembris 1922 koos Venemaa, Valgevene ja Taga-Kaukaasia riikidega (Armeenia, Aserbaidžaan ja Gruusia) Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu (NSVL). Tegu ei olnud riikide vabatahtliku liiduga, vaid sisuliselt tähendas NSVL impeeriumi, mis koosnes Venemaast ja tema **okupeeritud**³ riikidest.

Kui algul lubas Moskva keskvõim Ukraina NSVs edendada ukrainakeelset haridust, kultuuri ja asjaajamist, siis 1930. aastatel hakati seda tasapisi kokku tõmbama. Silmapaistvad Ukraina kultuuri- ja ühiskonnategelased represseeriti (vangistati või tapeti). **Kolhooside**⁴ loomine ehk kollektiviseerimine orjastas maarahva, kellelt võeti ära maa ja vili. Puhkes ulatuslik nälgjahäda ehk **holodomor**, mille ohvriks langes aastatel 1932–1933 eri andmetel ligi 3,5 miljonit ukrainlast. See on olnud üks suuremaid tragöödiaid Ukraina ajaloos. Nõukogude ajal ei tohtinud sellest rääkida.

³ okupeerima – teise riigi ala hõivama või oma valduses hoidma

⁴ kolhoos – lühend venekeelsest väljendist *коллективное хозяйство* ('ühismajand', 'kollektiivmajand'), mis loodi eramajapidamiste (talude) ühendamise teel ja kuulus riigile

Teine maailmasõda

Teise maailmasõja (1939–1945) kutsusid esile kaks **totalitaarsed režiimi**⁵: **Jossif Stalini** juhitud kommunistlik Nõukogude Liit ja **Adolf Hitleri** juhitud natsionaalsotsialistlik (ehk natslik) Saksamaa. Eesti ja paljude teiste riikide silmis on need mõlemad režiimid olnud võrdselt kuritegelikud. Kommunistide sümbolid on viisnurk ning sirp ja vasar, natside sümbol on haakrist.

23. augustil 1939 sõlmisid Nõukogude Liit ja Natsi-Saksamaa Molotovi-Ribbentropi⁶ pakti ehk lepingu, mille salajase lisaprotokolliga jagati omavahel ära hulk Euroopa riike. Esimesena kadus juba septembris 1939 maailmakaardilt Poola, mille lääneosa hõivas Saksamaa ja idaosa Nõukogude Liit. Poola idaosa, s.o praeguse Lääne-Ukraina (suurim linn Lviv) andis Moskva Ukraina NSV koosseisu. Juunis 1940 vallutas Nõukogude Liit veel kaks territooriumi Rumeenialt ja liitis need Ukraina NSVga. Ei Poola ega Rumeenia ei nõua praegu Ukrainalt neid alasid tagasi.

Samal ajal, täpsemalt 17. juunil 1940 marssis üle Eesti piiri 100 000 Nõukogude puna-armeelast. Valitsus sunniti ametist lahkuma. Nõukogude Liit okupeeris ja **annekteeris**⁷ Eesti. Sama toimus Lätis ja Leedus. Kogu maailm oli parajasti šokeeritud sellest, et 14. juunil olid Natsi-Saksamaa väed marssinud Pariisi ja selle vallutanud. Seepärast jäi kaugel Kirde-Euroopas asuvate väikeste Balti riikide kadumine paljudele märkamata.

Esimene Nõukogude okupatsioon kehtis Eestis veidi rohkem kui aasta. Sellesse perioodi jääb palju tapmisi ja esimene suur küüditamine, kui loomavagunites veeti üle 10 000 eestlase sunnitööle Siberisse. Juunis 1941 ründas Saksamaa oma hiljutist liitlast Nõukogude Liitu. Eestiski algas Saksa okupatsioon, mis kestis 22. septembrini 1944, mil Punaarmee taasvallutas Tallinna. Sellele järgnenud perioodi nimetatakse teiseks Nõukogude okupatsiooniks Eestis. Tol ajal kutsuti punaarmeelasi „vabastajateks“, kuigi eestlaste jaoks ei olnud nad vabastajad, vaid vallutajad. Ühe traagilisima sündmusena sellest vallutamisest jääb ajalukku 9. märts 1944, mil Nõukogude lennuvägi pommitas pool Tallinna, sealhulgas rahvuse sümboli, Estonia teatri varemeteks. Seda kutsutakse **märtsipommitamiseks** ja selle ohvreid mälestatakse igal aastal küünalde süütamisega Harju tänaval. Fotod 2022. aastal purustatud Ukraina linnadest meenutavad eestlastele 78 aastat tagasi rusudeks pommitatud Tallinna. Tänavu, 9. märtsil 2024 möödub märtsipommitamisest 80 aastat.

⁵ totalitaarne (lad k `totalis` – kõike haarav, täielik) režiim – riigikord, kus kogu elu on allutatud valitseja tahtele

⁶ Pakt on nime saanud Nõukogude Liidu välisministri Vjatšeslav Molotovi ja Saksa välisministri Joachim von Ribbentropi järgi, kes sellele Moskvast alla kirjutasid.

⁷ annekteerima – liitma teist riiki või selle osa oma riigi külge

Estonia teatri esine väljak pärast märtsipommitamist 1944.

Kui Eesti oli sügisel 1944 taas okupeeritud, jätkas Punaarmee sõjategevust Euroopas, et hävitada Natsi-Saksamaa. Koalitsioon (liit) eesotsas USA ja Suurbritanniaga ründas Saksamaad läänest ning Nõukogude Liit idast. Koos sundisid nad Saksamaa **kapituleeruma** (alla andma). Saksamaa kirjutas kapitulatsiooniaktile alla kaks korda: 7. mail 1945 Prantsusmaal Reimsis lääne-liitlaste juuresolekul ja 8. mail oma pealinnas Berliinis, kui olid kohal nii lääne kui ka Nõukogude Liidu esindajad. Et allakirjutamine Berliinis leidis aset 8. mai hilisõhtul, mil Moskva aja järgi oli kell juba üle südaöö ja alanud oli 9. mai, tähistatakse II maailmasõja lõppu Euroopas eri kuupäevadel. Lääneriigid peavad sõja lõpuks 8., venelased aga 9. maid.

Teise maailmasõja ajal oli nii Eestis kui ka Ukrainas rühmitusi, kes üritasid riigi iseseisvust taastada ja olid valmis tegema selleks koostööd ka sakslastega. Oli neidki, kes aitasid kaasa Saksamaa toimepandud inimsusevastastele kuritegudele. Ukrainas Babõn Jaris lasti maha kuni 150 000 juuti, roma, Ukraina rahvuslast ja Nõukogude sõjavangi, Eestis pandi kõige ulatuslikum juutide massimõrv toime Kloogal. Kokku võttes võib tõdeda, et ei eestlased ega ukrainlased ei suutnud neil aastatel saavutada oma vabadusvõitluse eesmärke.

9. mai tähistamine võidupühana

9. maid on eelkõige venekeelsed inimesed tähistanud kui võidupüha, sest saavutati võit inimsusevastaseid kuritegusid toime pannud Natsi-Saksamaa üle. Eestis ei ole aga II maailmasõja lõpu pidulik tähistamine sobiv, sest see ei olnud Eesti võit. See oli meie vabaduse kaotamine. Lisaks praegustele sõjakoledustele Ukrainas meenutaks 9. mai kui võidupüha tähistamine eesti rahva kannatusi ja kaotusi II maailmasõjas ning sellele järgnenud Nõukogude okupatsiooni ajal. Eesti on ajaloos võitnud vaid ühe sõja – vabadussõja – ja võidupüha tähistatakse 23. juunil (aastal 1919 toimunud Võnnu lahingu mälestuseks). Eestis ei tähistata avalikult ka teiste riikide tähtpäevi. Soovi korral peavad välisriigid tseremooniaid oma suursaatkonnas. Nii toimub Prantsuse saatkonnas 14. juulil vastuvõtt Bastille' vallutamise aastapäeva, Briti saatkonnas kuningas Charles III sünnipäeva ja Ameerika Ühendriikide saatkonnas 4. juulil iseseisvuspäeva puhul.

Eesti riik on suhtunud 9. mai kui võidupüha tähistamisse siiani tolerantselt, kuid Venemaa sõjaväelaste praegune osalemine inimsusevastastes kuritegudes Ukrainas välistab 9. mai kui Vene sõjalise võidu tähistamise Eestis. Kõikide sõjas langenute ja surnute mälestamine on Eestis igati lubatud ja seda ei keelata ka tulevikus. Mäletame ja mälestame II maailmasõjas hukkunuid kalmistul lillede ja küünaldega, mitte lippude ja lintidega. Praegu on Venemaa sõjapropaganda sümboliteks saanud Z-märk ja Georgi lint (oranž riba kolme musta triibuga). Georgi lindil on ajalooliselt mitmeid tähendusi. Kahjuks on Kremli režiim oma tegevusega alandanud ja moonutanud selle sümboli tähendust, nagu natsirežiim tegi haakristiga. Et mitte saada sõjaõhutajaks ja et Vene-Ukraina sõda ei seostataks venekeelsete inimestega Eestis, tuleb nende sümbolite kasutamisest hoiduda. Praeguses olukorras ei ole võimalik vahet teha, kas lindi kandja tahaks avaldada sellega üksnes austust oma sõjakangelastest isadele ja vanaisadele või avaldada toetust Kremli algatatud sõjategevusele, millel on tuhandeid ohvreid.

ÜRO on tunnistanud 8. ja 9. mai mälestamise ja leppimise päevaks. Mälestame siis kõikide sõdade ohvreid vaikselt, rahulikult ja tasakaalukalt ning rahvakogunemisi vältides. Eesti langetab neil päevil pea ka Ukraina sõja ohvritele mõeldes.

9. mail tähistatakse ka Euroopa päeva, sest just sel kuupäeval aastal 1950 tegi Prantsuse välisminister **Robert Schuman** ettepaneku asutada Euroopa Sõe- ja Teraseühendus, millest kasvas hiljem välja Euroopa Liit. Kui riigid pärast II maailmasõja koledusi Euroopas koostööd tegema hakkasid, siis sõnastati põhimõte ***Never again*** (ialgi enam ei tohi Euroopa riigid omavahel sõdida). Sellest inspireerituna on praegu Eesti välispoliitika tuumpõhimõte ***Never alone*** (ialgi enam ei tohi Eesti jääda üksi – nagu 1940. aastal). Sellepärast on Euroopa päev Eesti riigile väga oluline.

Eesti taasiseseisvumine

Aastal 1985 tuli Moskvast võimule **Mihhail Gorbatšov**, kes sai aru, et Nõukogude Liit on lääneriikidest majanduslikult, sõjaliselt ja kultuuriliselt maha jäänud. Tema algatatud reformid (ümberkorraldused) püüdsid täiustada kommunistlikku korda, aga riik oli mandunud ja seda ei saanud enam kuidagi päästa. Niipea kui inimesed said vabamalt arvamust avaldada, ei olnud enam võimalik vangistatud rahvaid kontrolli all hoida. Nõukogude okupatsiooni ajal oli Eestisse ümber asustatud sadu tuhandeid võõrtöölisi. Oli oht, et eestlased jäävad vähemuseks omaenda maal. Mure eesti keele ja kultuuri pärast ning soov oma elu vabalt korraldada vallandasid aastal 1988 nn laulva revolutsiooni. Massiüritused lauluväljakul, miitingud ja rahvakoosolekud erinevais Eesti paigus ning koos lätlaste ja leedulastega organiseeritud Balti kett väljendasid selget tahet taastada riiklik iseseisvus.

20. augustil 1991, kui Moskvast oli toimumas **putš** (riigipööre) ja Mihhail Gorbatšov oli võimult kõrvaldatud, kuulutas Eesti Vabariigi Ülemnõukogu, meie tolleaegne parlament, Eesti iseseisvuse taastatuks. Järgmisel aastal (1992) võeti vastu uus põhiseadus, sügisel alustasid tööd Riigikogu, peaminister **Mart Laari** juhitud valitsus ja president **Lennart Meri**. Eesti riik oli väga vaene, aga lootus, et elu läheb paremaks, väga suur. Saadi aru, et parem elu saavutatakse õppimise ja tööga. Ideaal oli sama kui 70 aastat tagasi: ühineda Euroopa kultuurriikide perega. Esialgu olid Eesti territooriumil veel Vene väed, mis lahkusid alles 31. augustil 1994. Seda kuupäeva peetakse sümboliseelt II maailmasõja lõpuks Eestis.

Tinglikult võib öelda, et riigi ülesehitamine kestis 2004. aastani, mil Eesti ühines Euroopa Liidu ja **NATOga**⁸. Sellega oli täitunud Eesti riigi suur eesmärk.

Eesti ja Ukraina poliitikud iseseisvumist tähistamas. August 1991.

⁸ NATO (ingl k *North Atlantic Treaty Organisation*, Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsioon) – Euroopa ja Põhja-Ameerika riikide (USA ja Kanada) kaitseorganisatsioon, mille tähtsaim põhimõte on: üks kõigi ja kõik ühe eest

Ukraina iseseisvumine

Ukrainas oli 1980ndate lõpp ja 1990ndate algus Eestiga üsna sarnane: tekkis rahvuslik vaimustus ja poliitiline vabadusliikumine. Ukraina kuulutas end iseseisvaks neli päeva hiljem kui Eesti: 24. augustil 1991. See kuupäev ongi praegu Ukraina rahvuspüha. Kui Eesti riik *taastas* iseseisvuse ja välisriigid *taastunnustasid* seda, siis Ukrainal puudus varasem oma riigi kogemus. Faktiliselt sai Ukraina iseseisvaks 26. detsembril 1991, pärast seda, kui oli koos Venemaa ja Valgevenega otsustanud Nõukogude Liidu laiali saata.

Kui Eestis tulid 1992. aastal võimule uued jõud, kes otsustasid kohe võtta sihiks Euroopa Liidu ja NATOga ühinemise, siis Ukrainas jäi vana eliit püsima ja riigil kulus peaaegu 14 aastat, et saada üle nõukogulikust elukorraldusest. Pikkamisi kujunes kodanikuühiskond, kus inimesed teevad omal algatusel koostööd ja mõistavad, et nad tohivad ja suudavad ise oma elu paremaks muuta. Välispoliitiliseks valikuks sai, kas jätkata tihedamat koostööd Venemaa ja Valgevenega või võtta suund Euroopa Liidule. Selle üle vaidlesid ukrainlased kuni sõja puhkemiseni 2022. aastal.

Ukraina revolutsioonid ja sõda 21. sajandil

Eesti areng on olnud viimased 30 aastat rahulik. Seda on raputanud vaid parvlaeva Estonia uppumine tormisel septembriööl 1994 ja aprillis 2007 lahvatanud **pronksiöö**, kui II maailmasõja mälestussamba ümberpaigaldamine Tõnismäelt Kaitseväge kalmistule vallandas linna rüüstamise.

Ukrainas ei ole nii rahulikku arengut olnud, seda on vapustanud revolutsioonid ja sõda. Aastal 2004 algas nn **oranž revolutsioon**, mille tulemusena võimule tulnud president **Viktor Juštšenko** üritas pöörata Ukrainat näoga läände. Revolutsioon sai sellise nime, sest Juštšenko toetajad kandsid meelevaldustel rinnas oranži linti. Venemaa oli Ukrainas levivast euroopameelsest poliitikast tõsiselt häiritud, presidendivalimiste eel Juštšenkot laimati ja isegi mürgitati (arvatavasti Vene eriteenistuste poolt), mille tagajärjel moondus tema nägu.

Kuna Juštšenko ei suutnud kaotada riigis vohanud üldist korrupsiooni ja varastamist ega leevendada vaesust, toimus 2010. aastal võimuvahetus venemeelse presidendi **Viktor Janukovitši** kasuks. Siiski jätkusid läbirääkimised Euroopa Liiduga koostöölepingu sõlmimiseks. Kui Janukovitš otsustas 2013. aasta sügisel pärast nõupidamist Venemaa presidendi **Vladimir Putiniga** selle lepingu sõlmimisest hoiduda, algasid Kiievis üliõpilaste meelevaldused, mis kasvasid üle relvastatud vastupanuks linna keskväljakul, mis kannab nime **Maidan** Nezaležnost ('iseisvuse väljak'). Üliõpilastega ühinesid ka vanemad inimesed, nad ei lahkunud Maidanilt ööl ega päeval ja avaldasid selgelt soovi, et riigil oleks euroopalik tulevik. Et tegevus toimus Maidanil ja Euroopa toetuseks, hakati meelevalduste lainet nimetama **Euromaidaniks**.

2014. aasta jaanuaris toimusid meeleavaldajate ja miilitsa kokkupõrked, kus hukkus üle 100 inimese. Veebruaris otsustas Ukraina parlament **Ülemraada** toetada meeleavaldajate nõudmisi ja Janukovitši tagandada. President kaotas võimu ja põgenes Venemaale. Järgmistel valimistel saavutas võidu Euroopaga lõimumist pooldav **Petro Porošenko**. Aastast 2019 on Ukraina president **Volodõmõr Zelenskõi**.

Ukraina presidendid: Juštšenko, Janukovitš, Porošenko ja Zelenskõi

Venemaa ei aktsepteerinud (ei kiitnud heaks) Ukraina valitsemises 2014. aasta veebruaris toimunud muudatusi ja selgelt valitud Euroopa suunda ning vastusammuna okupeeris ja annekteeris märtsikuus Krimmi poolsaare. Aprillis alustas Venemaa sõjategevust ka Ida-Ukrainas Donbassi piirkonnas, kasutades ära seal elavate venelaste umbusaldust Ukraina riigi ja selle euroopaliku poliitika suhtes. Venemaa õhutusel kuulutati piirkonnas välja Donetsk Rahvavabariik ja Luganski Rahvavabariik.

Sõda Ukrainas on niisiis kestnud alates 2014. aasta märtsist. Novembris 2021 ilmusid ajakirjandusse teated USA luureandmetest, mis näitasid Vene vägede koondumist Ukraina piiridele umbes 100 000 sõduriga. Venemaa president Vladimir Putin eitas sissetungiplaane. Detsembris esitas Venemaa NATO riikidele ultimaatumi, milles nõudis avalikku loobumist laienemisest (sh Ukraina, Gruusia ja Moldova liikmesuse välistamist) ning Venemaa suuremat sõnaõigust. Diplomaatilised läbirääkimised ei andnud tulemusi. Venemaa jätkas vägede koondamist ja andis 21. veebruaril 2022 teada, et tunnustab Donbassi rahvavabariike. 24. veebruari 2022. aasta varahommikul algas ulatuslik sõjaline sissetung Ukrainasse. Lääneriigid kehtestasid Venemaale sanktsioonid ja alustasid Ukraina toetamist raha ja relvadega. Demokraatlike riikide juhtide otsused, mis ulatuses Ukrainale edaspidi abi anda, sõltuvad sellest, mida neilt nõuab nende rahvas ehk valijad.

Kokkuvõte

Eestit ja Ukrainat on 20. sajandil mõjutanud samad ajaloosündmused, aga Eesti areng on olnud sihikindlam ja stabiilsem. Praeguseks on Eesti olnud 30 aastat taas iseseisev riik ning 18 aastat Euroopa Liidu liige. Keegi ei tohiks Eestit enam nimetada „endiseks nõukogude vabariigiks“ või „Euroopa Liidu uueks liikmesriigiks“. Loodame, et sama tee avaneb sõja lõppedes ka Ukrainale.

Mitmed Euroopa Liidu liikmesriigid on seni kahelnud, kas Ukraina demokraatia, õigus ja majandus vastavad liiduga ühinemise tingimustele. 14. detsembril 2023 otsustasid aga Euroopa riigijuhid, et Ukraina Euroopa Liiduga ühinemise läbirääkimised võivad alata. Eesti peaminister **Kaja Kallas** ütles otsust kommenteerides: „Ligi kaks aastat käinud brutaalses sõjas on Ukraina rahvale vaja anda lootust. Samal ajal on nad teinud uskumatult head tööd Euroopa Liidu esitatud tingimuste täitmiseks. Ja Euroopa Liit pole kindlasti ainus samm Ukraina aitamise teel, temast peab saama ka maailma võimsaima kaitsealliansi NATO liige.“ 11. jaanuaril 2024 külastas Ukraina president Volodõmõr Zelenskõi Tallinna ja tänas Eesti rahvast vankumatu toetuse eest.

Iga eurooplase kohus on sõja lõpuni aidata Ukraina põgenikke, mõistes, et nad on eurooplased nagu meiegi. Eestis on oluline teadvustada, et kõiki siin elavaid inimesi seob hoolimata rahvusest ja erinevast minevikust ühine tulevik. Eesti ühiskonnale annab jõu meie inimeste austus ja eneseusk, me oleme tugevad ühiseid väärtusi jagades, tülisid vältides, omavahel rääkides ja kokku hoides.

Mõtle või uuri järele!

1. Mis kuupäeval tähistatakse Eestis ja mis kuupäeval Ukrainas iseseisvuspäeva?
2. Mis olulised sündmused toimusid Eesti või Ukraina ajaloos järgmistel aastatel: 1917, 1918, 1919, 1920, 1921, 1932–1933, 1939, 1940, 1941, 1944, 1945, 1950, 1985, 1991, 1992, 1994, 2004, 2007, 2014, 2022 ja 2023?
3. Mis ajaloosündmused on mõjutanud samal ajal nii Eestit kui ka Ukrainat? Kuidas?
4. Mille poolest on erinenud Eesti ja Ukraina areng?
5. Mida tähendavad mõisted *agressioon*, *suveräänsus*, *neutraliteet*, *bolševikud*, *nõukogude võim*, *kolhoos*, *holodomor*, *totalitaarne režiim*, *okupatsioon*, *anneksioon*, *märtsipommitamine*, *kapitulatsioon*, *putš*, *NATO*, *Never again*, *Never alone*, *pronksiöö*, *oranž revolutsioon*, *Maidan*, *Euromaidan*, *Ülemraada*?
6. Kuidas on Eesti või Ukraina ajalugu mõjutanud Lenin, Stalin, Hitler, Schuman, Gorbatšov, Putin, Meri, Laar, Kallas, Juštšenko, Janukovitš, Porošenko ja Zelenskõi?
7. Mis tähendus on 9. mail Venemaa ja mis tähendus Euroopa kodanikele?
8. Miks öeldakse, et Ukraina võitleb alates aastast 2022 kogu vaba maailma eest?
9. Mis on sinu esimene ere mälestus sellest, kui said aru, et on olemas Eesti riik ja see võiks olla sulle oluline? Mis seob sind Eesti riigiga praegu?

Kasutatud kirjandus ja lugemisviited huvilistele

Haridus- ja Teadusministeerium. Ülevaade Ukraina lähiajaloost ja käimasoleva sõja tagamaadest.

Haridus- ja Teadusministeerium. [Vastuolulised sümbolid ja 9. mai](#).

Kopõtin, I. [Ukraina ajaloo olulisemad sõlmpunktid](#). Horisont, märts-aprill 2022.

[War in Ukraine: official website](#)

22. jaanuar 2024